

การประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและการจัดการความรู้โดยชุมชนมีส่วนร่วม
เพื่อสร้างนวัตกรรมแห่งการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เครื่องปั้นดินเผา
บ้านเตาไห (ตาปะขาวหาย)

Application of Sufficiency Economy and Community-based
Participatory Knowledge Management for Social Innovation in
Local Art and Culture Learning, the Case Studies of
Ban Ta Pa Khao Hai Pottery History (Ta Pa Khao Hai)

ชนแก้ว สมบูรณ์^{1*}

(Khankaew Somboon^{1*})

^{1*} คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพปาก
156 หมู่ 5 ตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง พิษณุโลก 65000

^{1*} Faculty of Industrial Technology Pibulsongkram Rajabhat University;
156 Moo 5 PlaiChumpon Subdistrict Mueang Phitsanulok District
อีเมลผู้แต่งหลัก : khon13042502@hotmail.com เบอร์โทร: 09 9730 2685

วันที่รับบทความ 16 ธันวาคม 2563
Received: Dec. 16, 2020

วันที่รับแก้ไขบทความ 25 มิถุนายน 2564
Revised: Jun. 25, 2021

วันที่ตอบรับบทความ 31 มิถุนายน 2564
Accepted: Jun. 31, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทชุมชนและการจัดการความรู้ประวัติศาสตร์เครื่องปั้นดินเผาบ้านเตาไห (ตาปะขาวหาย) จังหวัดพิษณุโลก 2) เพื่อศึกษากระบวนการจัดการความรู้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยชุมชนมีส่วนร่วม 3) เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์และแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการความรู้เพื่อสร้างนวัตกรรมชุมชน การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 320 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมถึงการทดสอบค่าสถิติ t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-Way ANOVA) จากการทดสอบเป็นรายคู่ใช้วิธี LSD และข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านเตาไห โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาตามลำดับคือ ด้านผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชนด้านการจัดการเรียนรู้ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านการบริหารการตลาด และด้านกระบวนการจัดการความรู้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง 2) การเปรียบเทียบผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านเตาไห ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา รายได้จากอาชีพหลัก และระยะเวลาการเป็นสมาชิก มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านเตาไห พบว่าควรมีการจัดสถานที่แสดงสินค้าถาวร โดยไม่มีค่าใช้จ่ายใด ๆ การประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานภายนอกได้รู้ถึงคุณลักษณะพิเศษของอัตลักษณ์บนเครื่องปั้นดินเผาบ้านเตาไห (ลายอุ) ที่แตกต่างจากแหล่ง

อื่น ๆ และทางหน่วยงานภาครัฐควรมีการจัดฝึกอบรมให้กับสมาชิกเกี่ยวกับการจัดทำบัญชี รายรับ - รายจ่าย การคำนวณต้นทุนการผลิต กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านเตาไหควรได้รับการพัฒนาและการศึกษาดูงานจากสถานที่จริง

คำสำคัญ: เครื่องปั้นดินเผาบ้านเตาไห; เศรษฐกิจพอเพียง; นวัตกรรม

Abstract

Research Application of sufficiency economy and community-based participatory knowledge management for social innovation in local arts and culture learning, the case studies of the history of the existence of Ban Ta Pa Khao Hai pottery. There are 3 objectives as follows: 1. The study guidelines for knowledge management by using the learning resources network of communities that have the same activities. 2. The method of creating learning processes for local wisdom as the community-based participatory in various activities according with the sufficiency economy of His Majesty the King (Rama IX) and 3 .The study guidelines for creating knowledge management strategies of the professional community development Ban Ta Pa Khao Hai Pottery (Ta Pa Khao Hai) that will lead to the strategy of knowledge management, local wisdom to live with the community, as well as to develop the potential of the community that will lead to a strong community that can eventually be self-reliant.

Therefore, in this research, the importance of community participation in the development of local art and culture innovation, especially the history of Ban Ta Pa Khao Hai Pottery (Ta Pa Khao Hai), which has distinctive identity and charm in itself, can be developed into the valuable product by using the network that has the same activity back to develop and learn the wisdom that the ancestors have accumulated. The community must participate in the development by adhering to the sufficiency economy philosophy of His Majesty King Rama IX in the development of local self by enabling the community to exchange knowledge to be a guideline for developing the community to be strong and to cherish the arts and culture of their own and inherit the wisdom to live with the community forever.

Keywords: Pottery; Sufficiency Economy; Innovation

บทนำ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ประเทศไทยได้เผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจหลายครั้ง ทำให้รัฐบาลในแต่ละยุคสมัยต่างมีแนวความคิดที่จะหาวิธีให้ประเทศสามารถกำหนดยุทธศาสตร์ของประเทศให้มีความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจโลก รัฐบาลไทยที่ผ่าน ๆ มาจึงกำหนดกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมองภาพเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบ และมีเป้าหมายที่จะรักษาไว้ซึ่งการเติบโตของเศรษฐกิจอย่างมีคุณภาพและเสถียรภาพ เน้นความสมดุล

ระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานรากและการสร้างความเชื่อมโยงเศรษฐกิจภายในประเทศ กับเศรษฐกิจโลก อย่างรู้เท่าทันภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบเสรี ด้วยความเชื่อมั่นว่าสังคมไทย ยังมีศักยภาพและสามารถพัฒนาขึ้นมาได้ รัฐบาลจึงหาทางที่จะสร้างรายได้ให้กับประชาชน และประเทศชาติ ทั้งนี้ต้องหาทางเปลี่ยนมุมมองให้ชุมชนเห็นว่าสิ่งที่ตนมีอยู่ชุมชนนั้น คือ ทรัพยากร ที่มีราคาสามารถเพิ่มรายได้หากรู้จักการจัดการกับทรัพยากรนั้นอย่างชาญฉลาด เพื่อให้มองเห็น ความสำคัญของวิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนา ผู้วิจัยจึงขอยกตัวอย่างคำอธิบายของ สุเมธ ตันติเวชกุล (2536 : 15) ที่ได้อธิบายไว้ว่า ประชาชนนั้นแหละคือผู้มีความรู้ เขาทำงานมาหลายชั่วอายุคนแล้ว โดยเขาทำกันอย่างดี มีความเฉลียวฉลาด และรู้ว่าตรงไหนควรทำกิจกรรมและตรงไหนควรเก็บรักษา ไว้ นอกจากนั้น เอกวิทย์ ณ ถลาง (2543 : 126) ได้กล่าวไว้อีกว่า ชาวบ้านมีศักยภาพ มีภูมิปัญญา และมีใจมุ่งมั่นที่จะแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของเขาตลอดจนห่วงใยบำรุงรักษา สิ่งแวดล้อม ที่เขาเห็นความสำคัญได้อย่างชื่นชม จากตรงนี้จะเห็นได้ชัดว่า ชาวบ้านและชุมชน มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ซึ่งวิสาหกิจชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่จะพัฒนา ความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ และยังเป็นส่วนเสริมแรงต่อไปยังการพัฒนาในด้านอื่น ๆ

พื้นที่บ้านเตาไห (ตาปะขาวหาย) ตำบลหัวรอ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เป็นแหล่งผลิต เครื่องปั้นดินเผาโบราณประเภทไห จึงเรียกว่าบ้านเตาไห ตำนานพื้นบ้านกล่าวว่า พระอินทร์แปลง กายเป็นชีปะขาวลงมาสร้างพระพุทธรูปราช เมื่อสร้างเสร็จแล้วท่านเดินขึ้นไปทางเหนือแล้วหายตัวไป ในบริเวณบ้านเตาไหหรือบ้านตาปะขาวหาย หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาเตาไห ถือว่าเป็นองค์ความรู้ ที่มีการสั่งสมและถ่ายทอดมาเป็นระยะเวลา 600 - 700 ปี เครื่องปั้นดินเผายังเป็นเครื่องมือที่มนุษย์ สามารถจะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดีและไม่เพียงแต่ด้านประโยชน์ใช้สอย เท่านั้นที่มนุษย์ได้พัฒนาขึ้นให้มีความสวยงามมากขึ้น และมีความทนทานถาวรจึงเป็นปัจจัยที่ทำให้ มนุษย์ให้ความสำคัญกับงานหัตถกรรมเหล่านี้มากขึ้นอีกด้วย ปัจจุบันเครื่องปั้นดินเผาได้มีการพัฒนา ไปมาก โดยการประดิษฐ์คิดค้นทำให้ได้รูปแบบต่าง ๆ ที่ทันสมัย มีความจำเป็นในชีวิตมนุษย์ จนเป็นมรดกตกทอดมาจนทุกวันนี้ ซึ่งปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา ดำรงอยู่ คือ การจัดการความรู้ เพื่อให้องค์ความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดมีการพัฒนาและการนำไปใช้ ประโยชน์ทั้งในระดับครัวเรือน ชุมชน ตลอดจนจังหวัดประเทศนอกจากนี้ในปัจจุบันนโยบาย ของภาครัฐได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาระดับท้องถิ่นหรือชุมชนให้เกิดการพึ่งพาตนเองได้ ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจโดยการจัดตั้งองค์การชุมชนในการพัฒนาอาชีพ ให้ประชาชน สามารถประกอบอาชีพได้อย่างหลากหลาย สร้างรายได้ทำให้หลายชุมชนต้องเร่งให้มีการรวมกลุ่ม แก้ไขปัญหาด้วยตนเองเกิดการเรียนรู้ร่วมกันโดยกระบวนการของชุมชน

จากที่กล่าวมาในเบื้องต้นสภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้าน เตาไห อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ยังไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเท่าที่ควร ขาดการติดตาม ดูแลหรือประเมินสภาพปัญหาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาเตาไห จึงทำให้การบริหารจัดการ ยังไม่มีการส่งเสริมด้านการตลาดเท่าที่ควร การวางแผนก่อนผู้บริโภคจะได้รับการบริการในการบริโภค สินค้า ขาดการกระตุ้นให้ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผามีกำลังการผลิตและผลตอบรับที่จะได้จากการทำงาน ให้ดีมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านเตาไห อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ประเด็นในการศึกษา ด้านการมีส่วน

ร่วมของชุมชน ด้านการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียง ด้านการบริหารตลาด และด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน และด้านการจัดการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ดังนั้นจึงเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยเพื่อหาแนวทางการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านเตาไหให้มีความชัดเจนเป็นรูปธรรม และนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชนและการจัดการความรู้ประวัติศาสตร์เครื่องปั้นดินเผาบ้านเตาไห (ตาปะขาวหาย) จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการความรู้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยชุมชนมีส่วนร่วม
3. เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการความรู้เพื่อสร้างนวัตกรรมชุมชน

ขอบเขตการวิจัย

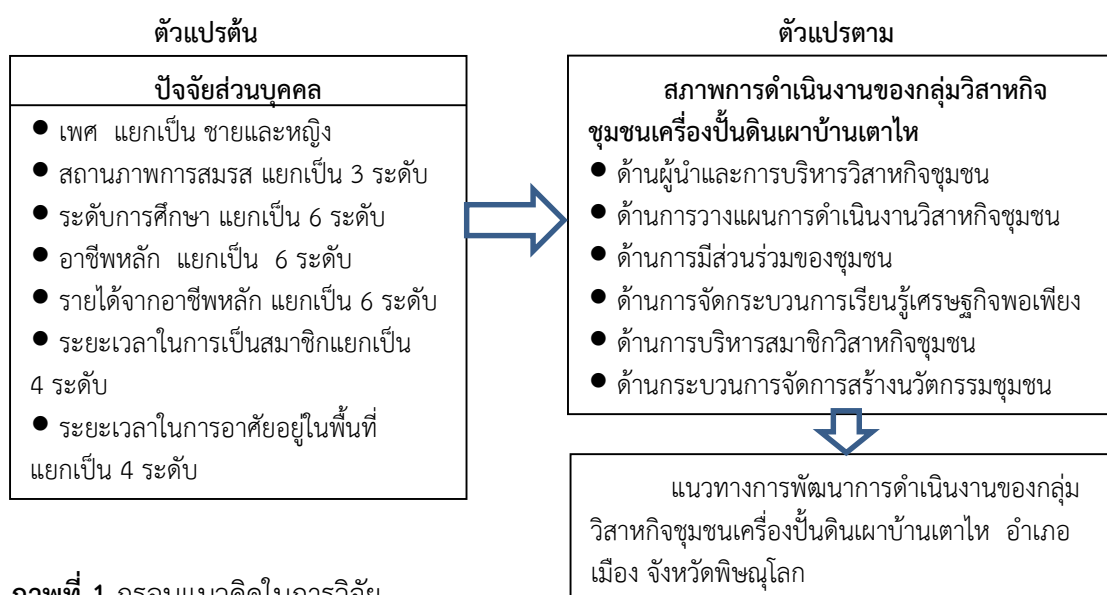
ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านเตาไห อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ขอบเขตด้านพื้นที่ เป็นการศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านเตาไห ในเขตพื้นที่ หมู่ 4 บ้านตาปะขาวหาย ตำบลหัวรอ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ขอบเขตด้านตัวแปร ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้จากอาชีพหลัก ระยะเวลาในการเป็นสมาชิก และระยะเวลาในการอาศัยอยู่ในพื้นที่

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการที่ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง สามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนทั้งชายและหญิงที่มีอายุ 25 ปีขึ้นไป พักอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่หมู่ 4 บ้านตาปะขาวหาย ตำบลหัวรอ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 1,845 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เชิงปริมาณเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเครื่องปั้นดินเผาบ้านเตาไห อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยเป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านเตาไห อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิดกำหนดคำตอบเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามชนิดปลายเปิด เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านเตาไห อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เชิงปริมาณ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านเตาไห อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ได้รับคืนมา 320 คน คิดเป็นร้อยละ 100 และวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมุติฐานด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

เชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ของสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านเตาไห อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 20 คน เมื่อได้ข้อมูลมาแล้ว นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์ข้อมูล

เชิงปริมาณ ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบบสอบถามที่กลุ่มตัวอย่างได้ทำการตอบมาวิเคราะห์ประมวลผล โดยแบ่งการวิเคราะห์ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ

- วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแปรอิสระ ด้านลักษณะส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้จากอาชีพหลัก ระยะเวลาในการเป็นสมาชิก และระยะเวลาในการอาศัยอยู่ในพื้นที่

- วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านเตาไห อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ทั้งหมด 6 ด้าน ด้านผู้นำวิสาหกิจชุมชน ด้านการวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ด้านการบริหารสมาชิก และด้านกระบวนการจัดการและสร้างนวัตกรรมชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง

- วิเคราะห์เปรียบเทียบการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านเตาไห อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำแนกตามตัวแปร เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาอาชีพหลัก รายได้จากอาชีพหลัก ระยะเวลาในการเป็นสมาชิก และระยะเวลาในการอาศัยอยู่ในพื้นที่

เชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านเตาไห อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 6 ด้าน ด้านผู้นำและการบริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ด้านการวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ด้านการบริหารสมาชิก และด้านกระบวนการจัดการและสร้างนวัตกรรมชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการวิจัย

สภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านเตาไห อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผลการศึกษามีดังนี้

1. ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม แยกตาม เพศ ดังนี้ เพศชาย จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 54.70 เพศหญิง จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 45.30 แยกตามช่วงอายุ ส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงวัยกลางคน คือ อายุ 45 - 50 ปี จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 39.00 แยกตามสถานภาพประชากรส่วนใหญ่จะอยู่สถานภาพ สมรส จำนวน 274 คน คิดเป็นร้อยละ 85.60 แยกตามระดับการศึกษา ประชากรส่วนใหญ่จะจบระดับประถมศึกษา จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 49.60 ประชากรส่วนใหญ่อาชีพหลักค้าขาย จำนวน 227 คน คิดเป็นร้อยละ 70.80 รายได้ของประชากรส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง 15,001 – 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 12.30 ช่วงระยะเวลาของการเป็นสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านเตาไห อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลกส่วนใหญ่ 2 - 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 74.10 และส่วนใหญ่ประชากรจะอาศัยอยู่ในพื้นที่ 16 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 89.40

2. ผลการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านเตาไห อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวม 6 ด้าน

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผา บ้านเตาไห อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวม 6 ด้าน

หัวข้อ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผา	3.77	0.58	มาก
2. ด้านการวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผา	3.80	0.67	มาก
3. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	3.60	0.68	มาก
4. ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	3.67	0.69	มาก
5. ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน	3.66	0.72	มาก
6. ด้านกระบวนการจัดการสร้างนวัตกรรมชุมชนเครื่องปั้นดินเผา	3.57	0.68	มาก
ค่าเฉลี่ย	3.68	0.68	มาก

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา เรื่องการประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และการจัดการความรู้โดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อสร้างนวัตกรรมแห่งการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ เครื่องปั้นดินเผาบ้านเตาไห (ตาปะขาวหาย) อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวางแผนการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและรองลงมาตามลำดับ คือ ด้านผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมชุมชน และด้านกระบวนการจัดการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ อภิปรายผลดังนี้

สภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านเตาไห อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

สภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านเตาไห อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน ด้านการวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน และด้านกระบวนการจัดการสร้างนวัตกรรมชุมชน โดยมีการนำเสนอผลแต่ละด้านดังนี้

ด้านผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ควรมีการกำหนดเป้าหมายและทิศทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของผู้นำ (วิสัยทัศน์ของผู้นำวิสาหกิจชุมชน) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะกำหนดเป้าหมายแนวทางในการที่จะพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านเตาไห ไปสู่ความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับในกลุ่มวิสาหกิจอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรพรรณ ทาดี (2559) ทางเลือกภายใต้ระบบพันธสัญญาของเกษตรกรผู้ปลูกพืชอินทรีย์ในจังหวัดนครปฐมพบว่า การมีผู้นำที่เข้มแข็งและพร้อมจะเสียสละเพื่อส่วนร่วม ความเหนียวแน่นของกลุ่มและสมาชิก และการสร้างเครือข่ายหรือผู้สนับสนุนจากภายนอกอีกด้วย

ด้านการวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการจัดทำแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนให้ความสำคัญในอันดับต้น ๆ การวางแผนนั้นถือเป็นหัวใจสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนส่งเสริม และการพัฒนา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านเตาไห ซึ่งจะสอดคล้องกับแนวคิดของ ดลฤดี จันทรแก้ว และวิรินดา สุทธิพรหม (2559) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้องค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเกษตรกรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย พบว่า สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของชุมชน ก่อให้เกิดรายได้ในชุมชน และมีระบบบริหารจัดการทรัพยากรที่ก่อให้เกิดรายได้อย่างเป็นระบบ

ด้านการมีส่วนร่วมชุมชน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานองค์กร สถาบันการศึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญ เพื่อมาฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการตลาดให้แก่สมาชิกในกลุ่ม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการที่จะทำให้สมาชิกในกลุ่มมีความรู้ความเชี่ยวชาญเพิ่มขึ้นได้ ควรมีการเชิญบุคคลภายนอกมาบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการส่งสินค้าสู่ตลาดว่ามีขั้นตอนอย่างไร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัตติยา ชัตติยวรา และคณะ (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบ

การส่งเสริมการตลาดโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชน กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์ ตะเกียงน้ำมันแบบโบราณ ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง พบว่า มีรูปแบบ การส่งเสริมการตลาดให้กับสมาชิกหลายรูปแบบ อาทิ การพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ในส่วนของการใช้พนักงานขายนั้น ดำเนินการโดยประธานกลุ่ม เป็นหลัก รวมไปถึงการส่งเสริมการขายผ่านกิจกรรมพิเศษซึ่งดำเนินงานภายใต้การสนับสนุน จากภาครัฐ ได้แก่ หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น

ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ควรมีการสนับสนุนการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เครื่องปั้นดินเผาบ้านเตาไห ให้สามารถบริหารจัดการวัตถุดิบในการผลิตและการแปรรูปให้เกิด ประโยชน์สูงสุดโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแหล่งหรือศูนย์เรียนรู้เพื่อการ แสวงหาความรู้ การจัดเก็บข้อมูล/สารสนเทศและการประชาสัมพันธ์ข้อมูล/ข่าวสารให้สมาชิก เครือข่ายและบุคคลภายนอกเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ อุไรวรรณ ทองแกมแก้ว และคณะ (2560) ได้ศึกษาการประเมินแบบมีส่วนร่วมในระบบ การบริหาร จัดการกลุ่มวิสาหกิจ: กรณีศึกษาการปฏิบัติที่ดีของกลุ่มวิสาหกิจสุภาพชุมชนเพื่อพัฒนานักวิจัย รุ่นใหม่และสังคม พบว่า กระบวนการถอดความรู้และประสบการณ์กระบวนการถอดความรู้ และประสบการณ์ของคัลสเตอร์สุภาพชุมชน ที่เป็นการปฏิบัติที่ดีในแง่ของผลลัพธ์ คือ กระบวนการ สังเคราะห์องค์ความรู้ การดำเนินการร่วมกันหลายภาคส่วนโดยให้ความต้องการของชุมชน เป็นประเด็นหลัก

ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ควรมีการกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิกวิสาหกิจชุมชนทั้งนี้อาจเป็นเพราะการที่จะรับสมาชิกใหม่ เข้ามาในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนั้นต้องมีเงื่อนไขที่จำต้องแจ้งให้รับทราบ เพื่อที่จะปฏิบัติอยู่ภายใต้ เงื่อนไขเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกษมาพร พวงประยงค์ (2556) ได้ศึกษาแนวทางการ พัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์จังหวัดสมุทรสงครามพบว่า สมาชิกวิสาหกิจ ชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์ จังหวัดสมุทรสงครามมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก การบริหารองค์กรด้านสมาชิกกลุ่มที่มากที่สุด คือสมาชิกกลุ่มมีความสามัคคีมีเงื่อนไข ในการดำเนินงานร่วมกัน ร่วมแรงร่วมใจเพื่อประกอบอาชีพต่าง ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ

ด้านกระบวนการจัดการสร้างนวัตกรรมชุมชน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่ค่าเฉลี่ย สูงสุดคือ ควรมีการยกระดับกระบวนการผลิตสินค้าเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าทั้งนี้ อาจเป็นเพราะทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรมีการยกระดับกระบวนการผลิตสินค้าคิดค้นนวัตกรรม ใหม่ ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า เพราะปัจจุบันนี้คู่แข่งทางด้านการตลาดนั้น มีมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิภาดา มุกดา (2557) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการของกลุ่ม ผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดตาก พบว่า การบริหารจัดการด้านตลาดควรให้ หน่วยงานจัดอบรมให้ความรู้เพิ่มเติมในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพมาตรฐาน เพื่อยกระดับกระบวนการผลิตสินค้าและขยายช่องทางการจำหน่ายสินค้า OTOP ให้มากขึ้นทุก รูปแบบเป็นการเพิ่มโอกาสและช่องทางในการเข้าถึงผู้บริโภค โดยผ่านจากสื่อต่าง ๆ เช่น ไลน์ วิทยู ทูทอล์คเกอร์ท้องถิ่น เว็บไซต์ เป็นต้น

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความต่างการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านเตาไห อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

เปรียบเทียบการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านเตาไห ในภาพรวม 6 ด้าน จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล พบว่า เพศ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้จากอาชีพหลัก ระยะเวลาในการเป็นสมาชิก และระยะเวลาในการอาศัยอยู่ในพื้นที่ มีผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านเตาไห อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนอายุไม่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านเตาไห สาเหตุหลักของกลุ่มตัวอย่างที่มี เพศ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้จากอาชีพหลัก ระยะเวลาในการเป็นสมาชิก และระยะเวลาในการอาศัยอยู่ในพื้นที่ ส่วนใหญ่เห็นต่างทั้งนี้อาจเป็นเพราะการรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนด้านเครื่องปั้นดินเผาได้นั้น ต้องอาศัยปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนในชุมชน จึงจะทำให้กลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนด้านเครื่องปั้นดินเผาได้ประสบความสำเร็จ ได้แก่ ด้านผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน ด้านการวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน และด้านกระบวนการจัดการสินค้าหรือบริการ

จึงกล่าวได้ว่า วิสาหกิจชุมชนเป็นกิจการของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาการให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่รู้ว่าเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคลเพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองและครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน โดยที่ชุมชนเป็นเจ้าของและเป็นผู้ดำเนินการผลิตมาจากกระบวนการในชุมชนริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชนโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานภูมิปัญญาสากลดำเนินการแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นระบบมีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญ และมีการพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชนเป้าหมายและได้รับการส่งเสริมจากพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน 2548 คือ การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนระดับปฐมภูมิในการประกอบกิจการอย่างครบวงจรรวมถึงการให้ความรู้และการสนับสนุนในการจัดตั้ง การร่วมมือซึ่งกันและกัน การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำวัตถุดิบทรัพยากร หรือภูมิปัญญาของชุมชนมาใช้ให้เหมาะสมกับกิจการวิสาหกิจชุมชน และสภาพท้องถิ่นหรือการให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตและการบริหารจัดการธุรกิจทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานบุคคล การบัญชี การจัดหาทุน หรือการตลาด ทั้งนี้ เพื่อให้กิจการวิสาหกิจชุมชนในระดับปฐมภูมิมีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ และวิสาหกิจชุมชนที่มีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้แล้วอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการให้ความรู้และการสนับสนุนในการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชนในระดับที่สูงขึ้นตามความพร้อมและความต้องการของกิจการวิสาหกิจชุมชน เช่น การส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกิจการวิสาหกิจชุมชนและการออกแบบที่ทันสมัยตามความต้องการของตลาด การร่วมมือซึ่งกันและกัน หรือให้ความช่วยเหลือในการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านคุณภาพการผลิต การจัดการการตลาด เพื่อสร้างความพร้อมให้แก่กิจการวิสาหกิจชุมชนในระดับที่สูงยิ่งขึ้นไป

ข้อเสนอแนะ

1. เพื่อให้การบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาเตาไห (ตาปะขาวหาย) อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก มีความยั่งยืนและต่อเนื่องเห็นควรมีองค์กรภาครัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่องรวมทั้งสนับสนุนงบประมาณทุก ๆ ปี
2. เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาตาปะขาวหายให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมและมีงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง
3. ควรมีการศึกษาถึงกระบวนการพัฒนาและการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาเตาไห (ตาปะขาวหาย) อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยมุ่งเน้นในทุกช่องทาง เช่น ด้านการตลาด ด้านเทคโนโลยีนวัตกรรมใหม่ ๆ และด้านอื่น ๆ เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากงบประมาณประจำปี พ.ศ.2561 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

เอกสารอ้างอิง

- กัญญารัตน์ กิ่งคำ. (2555). ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านม่อนหินแก้ว ตำบลวังพร้าว อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กฤษณ์สัมพันธ์ เมนะสุด. (2560, มิถุนายน 26). แนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. มติชน: 7.
- ชวาวุฒิ ลาภมาก. (2553). ศึกษาแบบการจัดระบบความรู้และกระบวนการขับเคลื่อนความรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาชุมชนธรรณีคำแขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาการบริหารการพัฒนาสังคม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- บรรเลง อินทร์จันทร์ และคณะ. (2561). วิถีชีวิตชุมชน กรณีศึกษานิคมสร้างตนเองพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก. 4(1), 1-2
- วิไลวัจน์ กฤษณะภูติ. (2561). ศาสตร์พระราชาพัฒนาสังคมไทยสู่สังคมโลก. วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. 8(2), 1-9
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). ร่างยุทธศาสตร์ระยะ 20 ปี. [ออนไลน์] แหล่งที่มา www.nesdb.go.th. สืบค้นเมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2562.
- Fitzgerald, J. and Leigh, N.G. (2002). *Economic Revitalization: Cases and Strategies for City and Suburb*. n.d: SAGE Publications.